

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ไม่ว่าที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงหรือที่ยังล้าหลังอยู่ ต่างก็มีการแสดงออกทางดนตรีเพราะดนตรีมีประโยชน์ ก่อให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจส่งผลให้จิตใจผ่องใส มีชีวิตชีวา ดนตรีช่วยให้ความเพลิดเพลิน ให้ความอบอุ่น เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายอารมณ์เมื่อรู้สึกเครียด กระตุ้นให้รู้สึกคิดค้น กล้าหาญในยามที่ท้อแท้ท้อถอย ทั้งยังช่วยหล่อหลอมจิตใจ ให้คนได้หันมาสร้างกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี นอกจากนี้ นักการศึกษาคนสำคัญ เช่น รูสโซ (Rousseau) เปสตาลอซซี (Pestalozzi) และโฟรเบล (Frobel) มีความเชื่อว่าดนตรีเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก (อรรถพร บรรจงศิริ, 2538, หน้า 127-128) โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก ช่วยให้เด็กสามารถคิดได้อย่างมีเหตุผล และคิดอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับความคิดอ่านทางวิชาการ ด้านการเรียน นอกจากนี้แล้วดนตรียังช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถทางกาย ช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และสังคม กล่อมเกล้าจิตใจให้เด็กมีจิตใจละเอียดอ่อนเป็นคนดี เข้าใจและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและคนอื่นได้ดีขึ้น เห็นคุณค่าของมนุษย์ เข้าใจวัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน

ดนตรียังจัดว่าเป็นภาษาแขนงหนึ่ง เป็นภาษาที่สะท้อนอารมณ์ (emotions) ความรู้สึก (feelings) และสัมผัส (senses) ซึ่งสื่อความหมายและถ่ายทอดความนึกคิด (ideas) ให้เข้าถึงกัน ด้วยเสียง ด้วยการแสดงออกทางทักษะ ด้วยการขับร้อง ด้วยการเล่นเครื่องดนตรี และด้วยการเขียนเป็นโน้ตดนตรี เพื่อให้ตัวเอง และผู้อื่นได้ชื่นชมได้เข้าใจ ดังนั้นดนตรีจึงจัดเป็นภาษากลางซึ่งมนุษย์สามารถเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ดนตรีเป็นภาษาที่แตกต่างไปจากภาษาทั่วไปตรงที่ดนตรี ไม่ได้สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมาและจำกัดความเหมือนคำพูด หากแต่ดนตรีเป็นภาษาของการถ่ายทอดเสนอแนะ สะท้อน สร้างเสริมจินตนาการ โหมอารมณ์พรรณนาความคิดและความรู้สึกได้ล้ำลึกและกว้างไกลกว่าคำพูดใด ๆ เหนือสิ่งอื่นใดพลังอำนาจของดนตรีสามารถปลุกปั่นส่วนลึกของอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกหวนไหวรุนแรง อีกทั้งดนตรีเป็นภาษาหนึ่งที่มีเนื้อหาเป็นลักษณะเฉพาะตัวและมีโครงสร้างที่มีแบบแผน ซึ่งประกอบด้วย จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน ฉันทลักษณ์ ลีลา และอารมณ์เพลง โดยใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ และอาศัยการฟัง พูด อ่าน เขียน เช่นเดียวกับ

ภาษาอื่น จึงจะเข้าใจในภาษาคนตรีและสามารถแสดงออกหรือถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก โดยใช้เสียงคนตรีเป็นสื่อไปยังผู้ฟังได้

ดังนั้นคนตรีก็คือ ภาษาหนึ่งซึ่งใช้ถ่ายทอดความรู้สึกที่ภาษาในลักษณะอื่นไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้ แทนที่จะเป็นคำพูดหรือท่าทาง คนตรีจะใช้เสียงและจังหวะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึก โดยนัยแห่งภาษาที่คนใช้สื่อสารกัน ณวทร ฤทธิ์จิตต์ (2532 ก) การแสดงออกและการรับรู้คนตรีจึงเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่สามารถเข้าใจซาบซึ้งได้ตามโอกาส ความสามารถ และประสบการณ์ที่มีอยู่ การเรียนรู้ศาสตร์ทางคนตรีนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียะของคนตรีได้ง่ายขึ้น

คนตรีจึงเป็นวิชาการแขนงหนึ่งซึ่งจัดรวมไว้ในหมวดศิลปะ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดเข้าไปในหลักสูตรทางการศึกษาทุกระดับตลอดมา ในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้จัดวิชาคนตรีเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพเน้นการเป็นคนช่างคิด ช่างทำ และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยใช้กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา คนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535, หน้า 57) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน ศ 2.1 ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจและแสดงออกทางคนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่อคนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคนตรี ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เสนอแนวทางการสอนกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น พอจะสรุปได้ว่า จะต้องนำกิจกรรมที่มีอยู่ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการฟังและการร้องเพลงมาสอนให้สัมพันธ์กัน เช่น ให้ร้องเพลง โดยก่อนที่จะร้องเพลงก็ต้องฟังเพลงเสียก่อน ในระหว่างฟังเพลงก็ให้เด็กเคาะจังหวะประกอบ กิจกรรมการสอนเน้นเรื่องของบูรณาการ แม้จะไม่ได้ออกมาในรูปของบูรณาการ ก็เน้นในเรื่องของทักษะสัมพันธ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือแบบทักษะสัมพันธ์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร

แต่จากสภาพการจัดการเรียนการสอนคนตรีจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันพบว่า ยังไม่บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เนื่องจากปัญหาหลาย ๆ ประการด้วยกัน ปัญหาหนึ่งที่ถูกล่าถวิล และให้ความสนใจกันมากก็คือ ปัญหาครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพราะการเรียนการสอนวิชาคนตรีของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ครูผู้สอนแต่ละคนได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นและสอนทุกวิชา ในชั้นที่ตนเป็นครูประจำชั้นอยู่ วิชาใดที่ครูมีความถนัด หรือมีความชำนาญพิเศษจะได้รับการเน้นย้ำเป็นวิชาหลัก

วิชาที่ครูไม่มีประสบการณ์ หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจพอ ก็จะถูกลอยละเลย และวิชาคนตรีเป็นวิชาหนึ่งที่มีจะถูกเลยมองข้ามจากครูผู้สอนทุกระดับชั้น เป็นเพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีโดยตรง ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะและประสบการณ์ทางดนตรี จึงมีผลทำให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางดนตรีไม่ครบถ้วน อีกทั้งครูไม่ทราบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความเข้าใจ และมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ที่ดี รวมไปถึงปัญหาในด้านของการขาดแคลนอุปกรณ์ โดยเฉพาะเครื่องดนตรี และปัญหาของการขาดทิศทางการดำเนินการเรียน การสอนดนตรีที่ดี (สุกรี เจริญสุข, 2540, หน้า 59) และอีกหนึ่งปัญหาที่มีความสำคัญไม่น้อยก็คือการขาดตำรา หรือเอกสารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูคนตรีส่วนใหญ่จึงใช้วิธีการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วให้ผู้เรียนฝึกฝน ผู้ใดมีความจำดีก็เรียนได้เร็ว ผู้ใดจำไม่ได้ก็ต้องรอนจนกว่าจะได้พบครู ดังนั้นการเรียนดนตรีจึงต้องใช้เวลามาก ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อถอย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคิดหาวิธีการและสร้างอุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอน (ชนก สาคริก, 2530, หน้า 5) และการสอนวิชาดนตรี นั้นเป็นกิจกรรมประเภททักษะ การเรียนการสอนจึงต้องเน้นการฝึกการได้แบบอย่างจากการวางแผนที่ดีของครู จะทำให้การเรียนรู้ทักษะดนตรี บรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น (วิมลศรี อุปรมัย, 2525, หน้า 207 - 208) ประกอบกับในปัจจุบันยังมองเห็นความสำคัญของวิชาดนตรีไม่มากนัก ส่วนใหญ่มุ่งที่วิชาหลัก เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ วิชาดนตรีจึงขาดทั้งตัวบุคลากรผู้สอน อุปกรณ์การสอน และวิธีการสอนใหม่ๆ

จากปัญหาต่าง ๆ ที่พบ ผู้วิจัยจึงคิดว่า น่าจะมีการพัฒนาการเรียน การสอนดนตรีในเรื่องทักษะสัมพันธ์ทางดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ดนตรี โดยใช้ทักษะทางดนตรีอย่างครบถ้วน มีความสนุกสนานในการเรียนเพราะการสอนดนตรีจะสอนเพียงทักษะใดทักษะหนึ่งโดยเฉพาะย่อมเป็นไปได้ จะต้องมีการสอนทักษะอื่นสอดแทรกเข้าไปด้วย การฝึกฝนให้นักเรียนได้ใช้ทักษะทางดนตรีครบทุกทักษะให้สัมพันธ์กัน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรษ์, 2538) โดยจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบองค์รวมไปสู่ส่วนย่อย (whole to part) เน้นกิจกรรมและสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงทักษะทางดนตรี อันจะนำไปสู่การเข้าใจในองค์ประกอบดนตรี ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านดนตรีอย่างสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนดนตรีที่สูงขึ้น และวิธีการสอนจะช่วยให้ผู้สอนได้รู้วิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่มุ่งผสมผสานทักษะต่าง ๆ ทางดนตรีเข้าด้วยกันและเป็นผลทำให้นักเรียนมีความสนุกสนาน ซึ่งตรงกับหลักทางจิตวิทยาที่ว่า ความสนใจของวัยเด็กจะอยู่ในช่วงสั้น ๆ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน จึงควรปรับสภาพของเวลา เนื้อหา ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ควรจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจและสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย สนุกสนาน ฝึกฝนเด็กให้มีทักษะในด้านการฟังอย่างมีสุนทรียะ เมื่อมีสุนทรียะ ก็จะเกิดความต้องการที่จะร้อง เต้น หรือเล่นดนตรีนั้นก็คือ ทักษะการร้อง ทักษะการเคลื่อนไหว และทักษะ

การเล่นเครื่องดนตรี เมื่อร้องได้ก็เกิดการเรียนรู้เป็นหลักการ หลังจากนั้นจึงเกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้การจัดการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ ถ้านำมาจัดกิจกรรมฝึกทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานแล้วจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ดนตรี ของนักเรียนได้ดี เนื่องจากการสอนดนตรีแบบทักษะสัมพันธ์นั้น นักเรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ได้ อย่างสัมพันธ์กันอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาดนตรีและนำไปสู่ความซาบซึ้ง เห็นคุณค่า

ผู้วิจัยจึงสร้างชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ครูได้มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่มีประสิทธิภาพ รู้วิธีดำเนินการสอน มีแนวทางดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม อันจะนำมาซึ่งการสร้างเสริมและพัฒนา จุดเด่นของเด็กแต่ละคน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านดนตรี นำไปสู่ความซาบซึ้ง มีสุนทรียรสในดนตรี ทำให้นักเรียนเกิดกำลังใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียน มองเห็นคุณค่า ของดนตรี มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนดนตรี มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีเจตคติ และบุคลิกภาพที่ดี เพื่อเด็กจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้

1. ได้ชุดฝึกกิจกรรมทางดนตรีเรื่องทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางดนตรีอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน และมีทักษะทางดนตรี อย่างครบถ้วน
3. ผู้เรียนมีประสบการณ์และมีพัฒนาการทางด้านสุนทรียรส ซึ่งจะนำไปสู่ความซาบซึ้ง ของตนเองอันจะส่งเสริมร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติ และบุคลิกภาพที่พึงประสงค์
4. เป็นแนวทางสำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดนตรีให้ครอบคลุมความรู้และทักษะทางดนตรี

5. เป็นประโยชน์สำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนในการใช้เป็นแนวทางการพิจารณาเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

6. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ โดยเฉพาะเครื่องดนตรี เอกสารและตำรา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 กลุ่มปทุมสร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 390 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ภาคเรียนที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลตราด สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 47 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling)

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โดยทดลองครั้งละ 6 คาบ คาบละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง จำนวน 36 คาบ ใช้เวลา 1 สัปดาห์ 1 วัน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การฝึกโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมวิชาดนตรี เรื่องทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพ 80/80

5. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี ได้แก่ จังหวะ ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวะตบ จังหวะของทำนอง จังหวะเน้น ทำนองซึ่งประกอบไปด้วย การขึ้น-ลง-เหมือนเดิม ลีลาซึ่งประกอบไปด้วยเสียงของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ และฝึกทักษะทางดนตรี ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการร้อง ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการเล่นเครื่องประกอบจังหวะ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางดนตรีที่ครบถ้วนสมบูรณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน หมายถึง ชุดการฝึกกิจกรรมที่มุ่งให้ ผู้เรียน เรียนรู้ดนตรีด้วยวิธีการเรียนรู้จากองค์รวมไปสู่ส่วนย่อย (whole to part) โดยใช้ทักษะทางดนตรีที่สัมพันธ์กันเป็นสื่อให้เกิดการเรียนรู้องค์ประกอบดนตรีในเรื่อง จังหวะ ทำนอง

และสี่สัปดาห์ อันจะนำไปสู่การเกิดสุนทรียะ และเกิดเป็นการเรียนรู้แล้วสร้างเป็นมโนทัศน์ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานเพลงลูกขี้มาเดินรำ
- ชุดที่ 2 ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานเพลงเจ้าวอนชิงตันของฉันทน์
- ชุดที่ 3 ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานเพลง ปลาว่าพ... “จาม”
- ชุดที่ 4 ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานนิทานเพลง ฟองสบู่กับ

หนูโบสน

ชุดที่ 5 ชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานเพลง ใครใครก็ไม่รักผม และในแต่ละชุด ประกอบไปด้วย

- 1.1 ชื่อชุดกิจกรรม
- 1.2 จุดมุ่งหมายเชิงมโนทัศน์ คือ มโนทัศน์ที่จะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้
- 1.3 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม คือ พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความเข้าใจ

มโนทัศน์

- 1.4 กิจกรรม เป็นส่วนที่ทำให้การฝึกเข้าใจ ได้ง่ายซึ่งขึ้นกับการจัดกิจกรรมเฉพาะอย่าง
- 1.5 เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่บอกเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการฝึกกิจกรรม
- 1.6 สื่อเป็นส่วนที่ระบุวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย

สื่อที่เป็นของจริงและแผนภูมิเนื้อเพลง

1.7 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้เรียนจะได้ฝึกตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการฝึก ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเสนอบทเพลงให้ฟัง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นการพูด / การร้องเป็นขั้นที่เกิดต่อเนื่องมาจากขั้นที่ 1 คือ เมื่อผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ จึงมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสดงออกตามสิ่งที่สนใจอันจะส่งผลให้เกิดขั้นตอนที่ 3

ขั้นที่ 3 ขั้นศึกษา / เรียนรู้ นำมาสร้างเป็นมโนทัศน์ (concept) เป็นขั้นที่เกิดต่อเนื่องมาจากขั้นที่ 2 คือ เมื่อได้แสดงตามสิ่งที่ชื่นชอบก็จะเกิดการเรียนรู้และนำมาสร้างเป็นมโนทัศน์ได้ (concept)

ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกทักษะ เป็นขั้นที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมโนทัศน์ (concept) ได้ชัดเจนและเกิดความชำนาญในมโนทัศน์ (concept) ที่ได้ฝึก

ขั้นที่ 5 ขั้นสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่แสดงถึงความชื่นชมและเห็นคุณค่าทางดนตรีของผู้เรียน โดยการถ่ายทอดออกมาเป็นงานที่สร้างสรรค์ นำมโนทัศน์ (concept) ที่ได้มาสร้างสรรค์งานดนตรี อันแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกทางดนตรีที่เป็นแบบเฉพาะตัวของนักเรียนมากที่สุด

ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.8 ภาคผนวกเป็นส่วนที่ให้ความรู้จากใบความรู้แก่นักเรียน ในแต่ละชุดมีกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการฝึกอยู่ด้วยกัน โดยใช้สื่อดังนี้

1.8.1 ซิดีเพลงของ JMC (Junior Music Course) หลักสูตรสำหรับเด็กของโรงเรียนสยามกลการ ซิดีเพลงของศิลปิน พลับ และเทพนิทานเพลงสำหรับเด็ก ซึ่งในแต่ละเพลงมีเนื้อหาที่ใกล้ตัวเด็กและสอดแทรกคุณธรรม เนื้อหานี้ให้เด็กเกิดจินตนาการ

1.8.2 ใบความรู้

1.8.3 เครื่องประกอบจังหวะ

2. กิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรี หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ดนตรีจากองค์รวมไปสู่ส่วนย่อย (whole to part) โดยใช้ทักษะทางดนตรีให้สัมพันธ์กัน

3. ทักษะทางดนตรี หมายถึง ความสามารถจากการปฏิบัติทักษะทางดนตรี ได้แก่

3.1 การฟัง เป็นความสามารถแยกแยะสิ่งที่ได้ฟัง แล้วนำมาแสดงออกได้

3.2 การร้อง เป็นความสามารถในการร้องเพลงได้อย่างถูกต้องทั้งจังหวะทำนอง และเนื้อร้อง

3.3 การเล่นเครื่องดนตรี เป็นความสามารถในการเล่นเครื่องประกอบจังหวะได้ถูกต้องจังหวะ

3.4 การเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นความสามารถในการทำท่าประกอบเพลงได้ถูกต้องจังหวะและมีลีลา

3.5 การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการคิดจินตนาการเรื่องราวตามบทเพลงที่ได้ฟังและการคิดรูปแบบท่าทาง โดยตีความหมายจากบทเพลงด้วยตนเองแล้วแสดงออกได้อย่างถูกต้องจังหวะและมีลีลา

4. ดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน หมายถึง ดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีเบื้องต้น

5. ประสิทธิภาพของชุดฝึกกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หมายถึง ชุดกิจกรรมที่ได้ประเมินตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะทางดนตรีท้ายชุดฝึกทั้ง 5 ชุด ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะสัมพันธ์ทางดนตรีสากลขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพลงแอ๊ด ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

6. เกณฑ์การประเมินทักษะทางดนตรี หมายถึง คะแนนจุดตัด ที่ได้มาจากการให้คะแนนของครูผู้ที่มีประสบการณ์การสอนดนตรีไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาจากความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติทักษะทางดนตรีได้เหมาะสมในแต่ละทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่นเครื่องประกอบจังหวะ และการคิดสร้างสรรค์ แล้วนำคะแนนที่ได้จากแต่ละทักษะมาหาค่าเฉลี่ย เป็นคะแนนจุดตัดของทักษะนั้น

7. แบบประเมินทักษะทางดนตรี หมายถึง การทดสอบวัดความสามารถของนักเรียนจากการปฏิบัติจริง โดยมีครูผู้สอนดนตรีสากลเป็นผู้สังเกตและบันทึกลงในแบบบันทึกการสังเกต โดยใช้รูปแบบการประเมินทักษะทางดนตรีของ พงษ์ธาดา นาควิเชียร (2536, หน้า 287 - 308) ซึ่งได้ศึกษาวิธีการประเมินผลทักษะทางดนตรีของ ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2538, หน้า 174 - 176) และ อรพรรณ บรรจงศิลป์ (2538, หน้า 84 - 93) ดังนี้

7.1 กำหนดโครงสร้างการประเมินทักษะทางดนตรีเป็น 5 ทักษะ คือ

7.1.1 ทักษะการฟัง

7.1.2 ทักษะการร้องเพลง

7.1.3 ทักษะการเล่นเครื่องประกอบจังหวะ

7.1.4 ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย

7.1.5 ทักษะการคิดสร้างสรรค์

7.2 กำหนดทักษะทางดนตรีในแบบประเมินทักษะทางดนตรี 5 ทักษะ คือ

7.2.1 ทักษะการฟัง

7.2.2 ทักษะการร้องเพลง

7.2.3 ทักษะการเล่นเครื่องประกอบจังหวะ

7.2.4 ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย

7.2.5 ทักษะการคิดสร้างสรรค์

7.3 กำหนดให้แบบประเมินทักษะทางดนตรีมีคะแนน 4 ระดับคือ

ทักษะที่แสดงออกดีมาก	4	คะแนน
ทักษะที่แสดงออกดี	3	คะแนน
ทักษะที่แสดงออกพอใช้	2	คะแนน
ทักษะที่แสดงออกต้องได้รับการแก้ไข	1	คะแนน

7.4 กำหนดหัวข้อย่อยของการประเมินในทักษะทางดนตรีด้านต่าง ๆ ดังนี้

7.4.1 ทักษะด้านการฟัง มีหัวข้อการประเมิน คือ ความสนใจ การรับรู้ การตอบสนอง การนำมาสร้างผลงาน และผลงานที่สร้าง

7.4.2 ทักษะด้านการร้องเพลง มีหัวข้อการประเมิน คือ จังหวะ ทำนอง เนื้อร้อง ลีลา และความไพเราะ

7.4.3 ทักษะด้านการเล่นเครื่องประกอบจังหวะ คือ จังหวะ การผสมวง คุณภาพของเสียง ความรู้สึก ความตั้งใจ และมั่นใจ

7.4.4 ทักษะด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย มีหัวข้อการประเมิน คือ เข้าจังหวะท่าทาง ลีลา ความสวยงาม และความตั้งใจ

7.4.5 ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ มีหัวข้อการประเมินคือ รูปแบบ ความร่วมมือ ความตั้งใจ ลีลา และจังหวะ

8. เกณฑ์การให้คะแนนทักษะทางดนตรี หมายถึง ระดับคะแนนที่กำหนดขอบข่ายของพฤติกรรมด้านการฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่นเครื่องประกอบจังหวะ และการคิดสร้างสรรค์ ที่เป็นความสามารถของนักเรียนในทักษะแต่ละด้าน

9. นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะทางดนตรี หมายถึง นักเรียนที่ได้รับผลการประเมินทักษะทางดนตรีผ่านทุกทักษะ